tegen Gods Woord ingaan en de meerdere vergaderingen niettemin tuchtrechtelijk de aanvaarding eisen, de plaatselijke kerk het verband zal hebben te verlaten."

Uitspraken van gelijke strekking, n.l. erkenning van het recht tot uittreden uit het synodaal verband, werden gedaan door de Gerechtshoven te Amsterdam, Arnhem, 's-Gravenhage en 's-Hertogenbosch.

Dit recht tot verlaten van het verband, anders gezegd het recht tot eenzijdige beëindiging van de samenwerkingsovereenkomst tussen de kerken, moet volgens art. 1374 B.W. te goeder trouw, d.w.z. naar redelijkheid en billijkheid worden uitgeoefend. Ter illustratie hiervan vermelden wij de o.a. juiste overweging van het Gerechtshof te Arnhem van 28 Mei 1946 inzake Enschede: „In het algemeen is de plaatselijke kerk gehouden het verband in stand te houden en daarin te blijven; een lichtvaardig uittreden is in strijd met deze gebondenheid. Al mag de rechter deze niet beoordelen, is de ernst der reden van uittreding, welke ernst ook niet betwist is, aannemelijk wegens de omvang van dit geloofsgeschil in de Gereformeerde Kerk (lees Kerken, L. R.) van Nederland."

Na het voorafgaande is van groot belang op welke wijze en in welke situatie van het hiergenoemde uittredingsrecht gebruik is gemaakt. De situatie is bekend. Er waren leer- èn tuchtuitspraken gevallen, die noch de toets van Gods Woord, noch die van Belijdenis en K.O. konden doorstaan. De synode, handelende op grond van het verband, d.i. de samenwerkingsovereenkomst, schond dit verband door machtsaanmatiging en stelde deze tot norm van kerkelijk samenleven. Na vele mislukte verzoeningspogingen maakten vele kerkeraden zich vrij van het verband van kerken, **die de wanprestatie plegende synode volgden.** Twee elementen zijn hier van groot belang: 1. dat de wanprestatie van de samenwerkingsovereenkomst, de schending van het verband, begon bij de synode en dat eerst daarna de trouwe kerkeraden tot hun uittredingsbesluit kwamen; 2. dat deze uittreding plaats vond niet uit het verband van trouwe Gereformeerde Kerken, doch van kerken, die de ontrouwe synode volgden, niet dus uit een oud verband, doch uit een nieuw verband, daarmede het oude verband bewarend, anders gezegd: dat er wèl een losmaking kwam van de synode, doch niet van het verband.

ad 1: Ten bewijze volgt hier de overweging van het Gerechtshof te Amsterdam van 24 Juni 1948 inzake Eemdijk: „Uit het besluit van de kerkeraad tot onttrekking uit het verband blijkt, dat dit gemotiveerd werd met het feit, dat de meerbesproken leeruitspraak Generale Synode uitdrukkelijk is gesteld tot toetssteen der ware leer, waaraan de consciențien der ambtsdragers gebonden werden, zodat zij niets mogen leren, wat met deze uitspraak niet in volle overeenstemming is en van het ambt worden geweerd, indien zij deze binding niet kunnen aanvaarden, en voorts met de omstandigheid, dat door de besluiten der laatstgehouden vergaderingen der Generale Synode in het ambt zijn geschorst, daarvan afgezet en daaruit geweerd broeders, die zich in leer en leven geenszins deze maatregelen waardig hebben gemaakt en waardoor deze Synode in kennelijke strijd is gekomen met de letter en geest der D.K.O., stellende de Synode de binding aan de leeruitspraken en besluiten der Generale Synode boven de binding aan Gods Woord, de Belijdenis en de D.K.O.; dat de kerkeraad daarmede uitdrukkelijk gesteld heeft dat het slot van art. 31 K.O. van toepassing was."

ad 2: We moeten hierbij op twee omstandigheden letten, n.l. dat er **leer**uitspraken waren (sanctie op overtreding dus van een vonnis als **ketter**) en **tucht**uitspraken (sanctie op overtreding, dus een vonnis als **scheurmaker**). De rechtspraak erkende het recht tot uittreding uit het verband met zoveel woorden in **geloofs**geschillen. Men leze de duidelijke overweging van de Hoge Raad in het arrest van 23 Januari 1948 inzake Vleuten-de Meern: „Er bestaat geen bezwaar tegen, dat in de plaatselijke kerk het enig orgaan van die kerk bij meerderheid, ook voor de minderheid bindend, beslist of het geval zich voordoet, dat **geloofs**overtuiging het losmaken uit het verband gebiedt; dat bij een tegenovergestelde opvatting ook de kleinste minderheid haar veto zou kunnen uitspreken tegen de losmaking uit het verband, waardoor in feite het recht daartoe geen betekenis meer zou hebben." A fortiori zal dit recht tot losmaking van een wanprestatieplegende synode en de haar volgende kerken bij **rechts**geschillen moeten worden erkend, alleen in dit laatste geval **ook voor de minderheid.** En nu zijn wij aan het punt waar we wezen moeten: Onze ambtsdragers zijn niet geschorst en afgezet als ketters (**geloofs**geschil), doch als scheurmakers (**rechts**geschil). Leg de rechter dus het **rechts**geschil voor, waarom het in de Vrijmaking ging en volgens het bestaande recht zal hij de minderheid, aan wie onrecht wordt aangedaan, moeten beschermen.

De Vrijmaking was dus verbreking van het samenwerkingscontract, echter alleen, **voor zover** dit onrechtmatig dreigde te worden en werd uitgevoerd. En in deze verbreking lag juist de bewaring van het kerkverband. Sterker nog, deze verbreking was maar geen bevoegdheid, doch statutaire plicht. Art. 28 van de Geloofsbelijdenis schrijft kerk en kerkleden statutair voor, dat het ambt (de authentieke Franse tekst spreekt — o.i. duidelijker — van devoir, d.i. plicht) der gelovigen is zich af te scheiden van degenen, die niet van de kerk zijn. Voor wat hieronder verstaan moet worden willen wij naar een onverdacht getuige luisteren, Ds J. G. Feenstra, Onverdacht, omdat hij medewerkt aan Waarheid en Eenheid, een blad, waarin men herhaaldelijk de Vrijmaking als sectarisch betitelt. Hij schrijft in „Onze Geloofsbelijdenis" uitg. 1947 pag. 365 als volgt: „Wanneer een Kerk gedeformeerd is, hebben de gelovigen, krachtens dat ambt, de roeping, te reformeren. Eerste eis is, dat zij zich wenden tot de schuldige ambtsdragers. Wanneer zij geen gehoor verkrijgen, moeten zij zich beroepen op de meerdere vergaderingen, om in de geordende weg te komen tot kerkherstel. Meestal is het gevolg, dat zij, die getrouw willen zijn, niet alleen met woorden, maar ook door daden, en daartoe is nodig geloofsmoed, geen gehoor vinden en uitgeworpen worden. Weet ge, wat de grote fout is, waarin velen vallen? Dat gelovigen in een gedeformeerde Kerk de dingen laten, zo ze zijn. En dan gaan zij niet ten Avondmaal, omdat ook ongelovigen worden toegelaten. Dan worden hun kinderen niet gedoopt, omdat zij niet kunnen instemmen met de vraag: „Of zij de leer, die alhier geleerd wordt, houden voor de volkomen leer der zaligheid." En dan blijven zij des Zondags thuis en lezen een preek. Maar dan maken zij zich schuldig aan de zonde van nalatigheid. Alleen in getrouwheid en gehoorzaamheid ligt de zegen des Heren. Wanneer een Kerk gedeformeerd is, en de ambten in de Kerk niet meer zuiver werken, zodat Christus niet als Koning wordt erkend, dan moeten de gelovigen, krachtens het ambt, dat God hun heeft gegeven, handelend optreden en de Kerk reformeren..... Wanneer een kerkelijke band gelovigen en ongelovigen samenbindt, moet die band verbroken worden. In de Kerk des Heren is geen plaats voor ongelovigen."

Door het naleven van plichten, ook van deze afscheidingsplicht, breekt men niet, doch bewaart men de eenheid. Wij lezen dat in het zelfde artikel 28, nl. „En opdat dit (de enigheid der Kerk) te beter kunne onderhouden worden, zo is het ambt aller gelovigen, volgens het Woord Gods, zich af te scheiden etc.". Groen van Prinsterer heeft aan zijn levensavond ook moeten erkennen, dat het beginsel der Afscheiding juist was (zie de lezenswaardige beschrijving daarvan in „Kracht en Doel der Politiek"). En daarom willen en kunnen wij de Vrijmaking ook niet anders zien dan als 'n noodzakelijk geboden actie om de enigheid der Gereformeerde Kerken in Nederland te onderhouden. Daarom is ook de rechtstrijd zo belangrijk, daar het recht de eenheid moet beschermen.

Tenslotte zij — ten overvloede — opgemerkt, dat het op deze wijze stellen van de zaken niet geschiedt pour besoin de la cause, d.w.z. als een gezocht middel om de Vrijmaking te rechtvaardigen. Ds G. Doekes schreef in 1909 immers reeds in „De Moeder der Gelovigen", blz. 53, dat de afscheiding eis is niet tot verbreking, maar integendeel tot o n d e r h o u d i n g der eenheid.

In het licht van het voorgaande moeten wij de vrijmakingsbesluiten van de kerkeraden en ook de acte van vrijmaking lezen. Wij zullen dan opmerken, dat het zich losmaken van synoden en van kerkeraden niet bedoelde noch betekende het loslaten van kerkverband en kerken, doch integendeel het vasthouden van het bestaande kerkverband en de bestaande kerken door het verbreken van het verband met kerken, die de synode op haar zondige weg volgden. Wij zullen ons dan niet laten verblinden door de feiten, die wij met het oog waarnemen — o.a. dat vroegere leden onzer kerken thans godsdienstoefeningen houden in aan Gereformeerde Kerken in eigendom toebehorende gebouwen, die ook ons zo lief waren (en moeten zijn!) —, doch onze rechtspositie kennen als kerken en kerkleden, wetende het gezag van het recht tegenover de macht van het onrecht.

MR L. ROELEVELD.

KORT VERSLAG van de vergadering der Curatoren van de Theologische Hogeschool op 5, 6 en 9 Juni 1952

Artikel 1. De President heet na opening der vergadering Curatoren en Hoogeleraren en ook het Bestuur van de „Stichting" welkom.

Art. 2. In overleg met het voormelde Bestuur worden de pensioenen voor Mevrouw Wed. Prof. K. Schilder en Mevrouw Wed. Prof. B. Holwerda vastgesteld. Omdat hierbij blijkt, dat de pensioenregeling enige correctie behoeft, wordt aan het Moderamen der Curatoren en het Bestuur van de „Stichting" verzocht hierover op de volgende vergadering advies te geven, opdat Curatoren de volgende generale synode hierover kunnen rapporteren in hun verslag. Hierna verlaat het Bestuur der „Stichting" de vergadering.

Art. 3. De notulen van de vergaderingen van 25 Maart en 5 Mei l.l. worden na lezing vastgesteld.

Art. 4. Ingekomen stukken:

a. Enige kranten met „In Memoriams" der ontslapen Hoogleraren. Voor kennisgeving aangenomen.

b. Enige telegrammen en brieven zo van leden van enige kerk, als van Kerken in Nederland, als van de Classis Oost der Can. Ref. Churches, houdende betuiging van meeleven in de verliezen, die de School troffen en verzekering van voorbede voor de arbeid van Hoogleraren en Curatoren voor het opstellen ener nominatie voor de vervulling der ontstane vacatures. Voor een deel geven deze brieven voor de laatstgenoemde arbeid ook aanwijzingen. Van al deze ingekomen stukken wordt met dankbaarheid en nauwkeurigheid kennis genomen.

c. Van het Studentencorps „F.Q.I.", berichtende welke Heren studenten thans optreden als Senaat van dit Corps. Voor kennisgeving aangenomen.

d. Van de scriba der generale synode te Kampen 1951, houdende het verzoek dezer synode, in overleg met de „Stichting" bij de volgende generale synode een voorstel in te dienen inzake de vraag, hoe de kosten, verbonden aan het lectoraat voor de zendingswetenschappen na 1 Januari 1955 dienen te worden bestreden.

Curatoren stelden een voorlopig oordeel inzake de hun voorgelegde vraag vast en dragen het Moderamen op dit voorlopig oordeel met de „Stichting" te bespreken.

e. Brief van J. R. te Z. over een reeds door Curatoren afgehandelde zaak. Voor kennisgeving aangenomen.

Art. 5. Rapporten:

a. van het Moderamen inzake de uitvoering van hun instructie door die functionarissen die, zonder onderwijs te geven, aan en ten behoeve van de School werkzaam zijn, dat gunstig luidt;

b. van de Bibliothecaris der School, Prof. P. Deddens, inzake de bibliotheek, dat in „De Reformatie" zal worden gepubliceerd. De administratie van de financiën van de Bibliotheek werd nagezien en in orde bevonden;

c. Van de secretaris van het College van Hoogleraren, Prof. C. Veenhof, inzake de arbeid der Hoogleraren en Lectoren gedurende de cursus 1951/1952, dat in „De Reformatie" zal worden gepubliceerd;

d. de vaststelling van de Series Lectionum wordt aangehouden;

e. van collegebezoeken door de Curatoren, welke rapporten zeer gunstig luiden.

Art. 6. Prof. C. Veenhof zal in de komende cursus als rector optreden.

Art. 7. De commissie ter voorbereiding van de Theologische Hogeschool-dag wordt herbenoemd.

Art. 8. Het bezoek der colleges wordt voor de volgende cursus als volgt geregeld: Van de grote- tot kerst-vacantie: Ds K. Doornbos-Ds J. Hettinga. Van kerst- tot paas-vacantie. Ds E. Th. v. d. Born-Ds J. v. Bruggen. Van paas- tot grote-vacantie: Ds J. ten Hove-Ds H. Meulink.

Art. 9. Rondvraag:

Een voorstel, van de „Korte Verslagen der Curatorenvergaderingen" telkens een overdruk aan de kerkeraden te zenden, eventueel deze overdrukjes eens per jaar als brochure aan de Kerken toe te zenden, leidt tot besluit te informeren naar de kosten, die uitvoering hiervan zou meebrengen.

Art. 10. De arbeid voor het samenstellen ener nominatie voor de vervulling der ontstane vacatures wordt aangevangen.

Art. 11. Op verzoek van de president gaat Ds H. Meulink de vergadering in dankzegging voor, waarna de president haar schorst.

Art. 12. Vrijdag 6 Juni heropent de president de vergadering te 9.30 uur.

Art. 13. De aangevangen arbeid voor het samenstellen ener nominatie voor de vervulling der ontstane vacatures wordt voortgezet.

Art. 14. Nadat één der Curatoren de vergadering in dankzegging is voorgegaan, schorst de President haar.

Art. 15. Donderdag 19 Juni te 9.30 uur heropent de President de vergadering.

Art. 16. Van de kerk te R. is een brief ingekomen, houdende betuiging van meeleven in al wat de Hoge-Hogeschool trof en met wat haar huidige toestand vordert. Evenzo een schrijven van de kerk te 's-H. Met deze brieven wordt gehandeld als met de ingekomen stukken, vermeld onder Art. 4 b.

Art. 17. De arbeid voor het samenstellen ener nominatie voor de vervulling der ontstane vacatures wordt verder voortgezet, maar is ook thans nog niet voltooid.

Art. 18. Van Mevrouw de Wed. Prof. Dr K. Schilder is bericht ingekomen, dat zij de toga van haar overleden man ten dienste van de opvolger op de dogmatische katheder en enig door wijlen Prof. Dr K. Schilder gebruikt meubilair aan de Theologische Hogeschool aanbiedt. Curatoren aanvaarden dit geschenk met grote dankbaarheid.

Art. 19. Na dankzegging bij monde van Ds E. Th. v. d. Born wordt de vergadering door de President gesloten.

Op last van de Curatoren,
J. v. BRUGGEN, Ass.